

Baggrundsmateriale til lærerne

Op, al den ting, som Gud har gjort

Da Hans Adolph Brorson i 1734 digtede salmen "Op, al den ting, som Gud har gjort", er det langt fra sikkert, at han var klar over, at han havde skrevet en klassiker, der ville været elsket og blive sunget af generationer flere hundrede år efter hans egen tid. At salmen blev en klassiker har givetvis noget at gøre med, at Brorson forstår at sætte almenmenneskelige erfaringer ind i et større perspektiv. Hvem kender ikke til oplevelsen af en skøn sommerdag ude i naturen at føle, at her er alting vidunderligt og fyldt med mening? Og omvendt, at alt er kaos, mens man selv er ved at blive den lille i forhold til naturens rasen?

Baggrunden for salmen

Da Brorson skrev salmen, var han præst i Randerup ude ved den sønderjyske vestkyst. Det var et sted, hvor man kunne opleve naturen i al dens storslåethed. Om sommeren i en blidhed, som er ganske særegen for det flade marskland under den høje himmel, hvor intet synes at forstyrre fuglesangen og kreaturerne gumlen i det frodige, grønne græs. Om vinteren var man jævnligt ude for, at stormfloderne rasede og sendte deres kaotiske vandmasser ind over landet og lagde meget øde, mens folk måtte redde sig i sikkerhed på lofter, tag og kirketårne, indtil faren var drevet over.

Brorson oplevede i sin barndom i præstegården i Randerup, hvor både hans far og farfar var præster før ham, at stormfloderne kom og gik. En af stormfloderne fra farfarens tid gik senere hen under betegnelsen "den anden store menneskedrukning", fordi tusinder omkom, da vandmasserne væltede ind over den syd- og sønderjyske vestkyst fra Vadehavet. Omvendt oplevede han også som barn lykkefølelsen af at kunne lege og strejfe omkring i sommerens flade og vidtstrakte marskland, som syntes uendeligt med en uendelig himmel over sig.

I sit syn på teologien, på Gud og mennesker, på naturen og verden, er Brorson ikke i tvivl om, at det alt sammen har Gud som sit ophav og skaber. Præget som han er af pietismen, har han også øje for, at dette at begribe det alt sammen i dets ufattelige sammensathed, det er ikke en sag for hjernen – det er først af alt en hjertesag. Det er ikke nok at *vide*, hvad det hele går ud på, man skal også kunne *føle* det. Tingene ses dermed også i et trosmæssigt perspektiv. Fokus kommer over på det enkelte menneskes *tro* og oplevelse. Dette udfolder Brorson i sine salmer, ikke mindst i "Op, al den ting, som Gud har gjort". De dagligdags og jordnære sansninger af naturen, som ethvert menneske gør, sættes derfor ind i et større perspektiv. Det større perspektiv er for Brorson erkendelsen af, at menneskelivet på jord leves under himmelsk perspektiv. For Brorson at se er Gud så at sige selv for enden af dette perspektiv.

Lovprisningen af skabelsesunderet

Derfor ryger man da også med digteren i vers 1 af salmen lige direkte ind i en lovprisning af Guds skaberværk. Det begynder med en stærk appel om at oppe sig og se, hvad der er på færde: "Op, al den ting". Alt, hvad Gud har skabt skal træde frem og prise ham for skabelsen. Det mindste stilles op i forholde til det største i de første tre vers: Selv det mindste i skabelsen er stort, det mindste blad, det mindste græs, v. 1- 3.

Storheden i Guds skaberværk springer måske først af alle steder i øjnene ved synet af det mindste. Om så alle konger gik frem på rad og række og med al deres magt og væld fik lov at forsøge sig med skabelsen, ville de dog ikke være i stand til at sætte det mindste blad på en nælde. – Oprindeligt skrev Brorson i vers 2 ikke "Gik alle konger frem *på* rad", men "Gik alle konger frem *i* rad". Derved fik han sagt, at om alle konger efter tur fik lov at træde frem og

forsøge sig, så ville de dog komme til kort overfor skabelsens under. Deri er de fælles med alle andre mennesker, for i vers 3 er det mig selv, der kommer til kort overfor underet blot jeg ser på det mindste græsstrå. Eller ser skovens vrimmel, fuglenes sving og sang op under himlen, blomsterne i engene osv. i de flg. vers. – Salmen kan her godt minde om Bjergprædikenens spørgen i Mattæusevangeliet om, hvad et menneske er i forhold til markens liljer og himlens fugle i al deres skønhed. (Mattæus 6, v. 24ff.).

Brorson var selv en mester på et strengeinstrument, på guitar. Men når han i marskengene hørte fuglesangen sammenslå, var det som at høre intet mindre end tusind harpestrenger, v. 5. Selv det ypperste af alle strengeinstrumenter, harpen, er fordoblet i tusindtal. Vender han sig, v. 6, mod det stille og ser ned i havets dyb, som man kan det en stille dag ved Vadehavet, måske i en vandkikkert, bliver hans undren ikke mindre: Hvem kan dog "kige" ind i visdommen bag alt, der ligger her? – Kige er en ældre form af ordet kigge, men rummer i sig i formen at kige ind spørgsmålet om at kigge ind i, at have indsigt i.

Løfter man blikket fra havdybet, mod himlen, antager ens undren en helt anden karakter. Nu er det pludselig som om stjernerne i den klare nat ler til en og vinker op mod himlen. Brorson følger nu vinket, v. 8, og farer i ånden op i himlen til Gud. Nu ser han pludselig ikke mere det, der hører de rene naturiagttagelser og sansninger til. Nu ser han med ét kæmpeskarer af engle, *blide* engleskarer. Så, hvad skal han dog sige til det? Han er kommet dertil, hvor hans sprog for at give udtryk for sin undren og lovprisning har fundet sin grænse, v. 9. Der er ikke andet at sige end at erkende, at Guds visdom, godhed, kraft og rige er stor. Og så står det jo lige for i sidste vers at appellere til, at alle folk på jorden, der kan gøre sådanne iagttagelser, må stå frem og oppe sig: "Op, stemmer alle folk på jord"! Fryden over alt det skabte retter sig mod Gud, og ved lovprisningen svarer himlen minsandten igen med et "Amen!" - Amen, som er et gammelt hebræisk udtryk for tilslutning og samstemmen: "Sandelig; det er vist og sandt!" Dermed ender vers 10 ud i, hvad vers 1 begyndte med, opfordringen til at prise Gud for hans skaberværk, som enhver har mulighed for at sanse i naturen og verden omkring sig.

Et tilrettet uddrag fra

"Hvad gør livet værd at leve? - et forløb om Brorson og Grundtvig"

RAMS, menighedsrådenes Skoletjeneste Ribe Stift &

Folkekirkens Skoletjeneste København - Frederiksberg

i samarbejde med Sønderrisskolen i Esbjerg og Holbergskolen i København

www.skolekirke-ribestift.dk